

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ ๒ จังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

-

ชื่อนักวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2556

ประเภทของงานวิจัย

ครูและบุคลากรทางการศึกษา

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

โรงเรียนขนาดเล็ก,ผู้บริหารสถานศึกษา,ครู

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

การประเมินคุณภาพการศึกษาของ สมศ.ในรอบที่ 2 พบว่า คุณภาพของครูและผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาไม่ผ่านเกณฑ์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้สาเหตุสำคัญคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กถือเป็นกลุ่มที่ด้อยโอกาสทางวิชาชีพ เพราะสถานที่ตั้งส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลความเจริญ ขาดครูที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้สาระต่างๆ ปัญหาครูไม่ครบชั้น สอนไม่ตรงตามวิชาเอก ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรงอีกทั้งรูปแบบการพัฒนาครูที่เคยดำเนินการมาในประเทศไทย ส่วนใหญ่หน่วยการเป็นผู้จัดฝึกอบรม วิธีการอบรมใช้การบรรยาย ประชุมกลุ่มย่อย และสรุปความคิดเห็นต่อที่ประชุม

ใหญ่ สถานที่จัดฝึกอบรมส่วนใหญ่จะเป็นโรงแรม วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ในส่วนกลาง จึงมีค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทาง การบริหารจัดการการอบรม และระยะเวลาในการอบรม สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อจำกัดสำหรับผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น และมีจำนวนจำกัด ส่งผลให้ครูไม่สามารถสอนได้ทันตามกำหนดเวลา มีเวลาจัดกิจกรรมไม่เต็มที่ นอกจากนั้นสิ่งที่ได้รับการเข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ไม่สามารถนำมาสู่การปฏิบัติได้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทและความพร้อมของโรงเรียน ทำให้หลายต่อหลายโครงการพัฒนาครูไม่ประสบความสำเร็จที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลง

รูปแบบการพัฒนาครูใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงถือว่าเป็นวิธีการตอบสนองการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากมุ่งเน้นการพัฒนาในพื้นที่ปฏิบัติงานโดยพัฒนาคุณภาพของครูและผู้บริหารที่ไม่ต้องออกจากโรงเรียนไปเข้ารับการอบรมนอกสถานศึกษา ซึ่งมีบริบทแตกต่างจากสภาพจริงของห้องเรียนและโรงเรียน การดำเนินงานจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนา วิธีการพัฒนาจะเป็นไปตามธรรมชาติ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของครูและผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนอย่างแท้จริง ทั้งยังเป็นวิธีการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยทุกคนร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไปพร้อมๆ กันทั้งโรงเรียน มีจุดเน้นการพัฒนาที่มีเอกภาพยืดสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนเป็นหลัก นอกจากนั้นยังสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนกับโรงเรียนใกล้เคียงในพื้นที่ แปรสภาพเป็นกลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนา และยังสามารถขอการสนับสนุนทางวิชาการจากศึกษานิเทศก์ในการให้ความรู้ และติดตามประเมินเพื่อพัฒนาอย่างกัลยามิตร ที่คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำ รวมทั้งให้กำลังใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ

ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและคณะวิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญทางการศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน นำไปใช้ในการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน
3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก
4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก
5. เพื่อศึกษาการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก
6. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน เป็นครู จำนวน 46 คน เป็นนักเรียน จำนวน 460 คน ซึ่งได้มาจากเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดจำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนบ้านคำเม็ก
2. โรงเรียนโคกล่ามวิทยา
3. โรงเรียนโคกน้ำเกลี้ยงวิทยาคม
4. โรงเรียนบ้านเหล็กกกอกสามัคคี
5. โรงเรียนหนองโพนวิทยายน
6. โรงเรียนทุ่งศรีเมืองประชาวิทย์

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1
2. สภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
3. รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
4. การประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและบริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่
 - 4.1 ด้านความต้องการ
 - 4.2 ด้านความเป็นประโยชน์
 - 4.3 ด้านความถูกต้อง
 - 4.4 ด้านความเหมาะสม
 - 4.5 ด้านความเป็นไปได้ กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
5. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
6. ปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก

กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

📁 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา/ที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีกรอบแนวคิดที่สำคัญคือ การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อยกระดับคุณภาพครูและผู้บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนเป็น การวิจัยและพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม ที่มีลักษณะเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อแสวงหาวิธีการพัฒนาครูรูปแบบใหม่ที่ประหยัด ค่าใช้จ่าย ใช้ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ดำเนินการสามารถพัฒนาได้ตรงตามความต้องการของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โดยครูและผู้บริหาร สถานศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา มีการฝึกปฏิบัติจริง สามารถนำไปใช้ได้จริงในโรงเรียนและห้องเรียน มีความผสมกลมกลืน กับภาระงานปกติ การพัฒนามีกระบวนการติดตามอย่างต่อเนื่อง คณะผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก
2. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาครู
3. หลักการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบในการศึกษาการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
6. กรอบในการศึกษาการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

📁 วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ดำเนินการศึกษาโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยคณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากกลุ่มโรงเรียนเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนโคกน้ำเกลี้ยง วิทยาคม โรงเรียนบ้านเหล็กกอกสามัคคี โรงเรียนทุ่งศรีเมืองประชาวิทย์ โรงเรียนหนองโพนวิทยายน โรงเรียนโคกลำมวิทยา และ โรงเรียนบ้านคำเม็ก จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน กลุ่มเป้าหมายที่เป็นครู จำนวน 46 คน กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียน จำนวน 460 คน

รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกเกี่ยวกับสภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน แบบสัมภาษณ์การพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก แบบสัมภาษณ์สำหรับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก แบบสำรวจความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก แบบสำรวจความต้องการจำเป็นสำหรับการ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานใน โรงเรียนขนาดเล็ก และแบบประเมินรูปแบบการพัฒนาครูแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีประเด็นเกี่ยวกับแบบ ประเมินรูปแบบด้านความต้องการ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ โดยผล

กรอบแนวคิดของคณะกรรมการมาตรฐานสำหรับการประเมินการศึกษา (Joint Committee on Standards for Educational Evaluation, 1994) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน phase การใช้รูปแบบและประเมินการใช้รูปแบบและปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก คือ แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก และแบบศึกษาปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าทางสถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก กรณีศึกษา โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยคณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มโรงเรียนเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านคำเม็ก โรงเรียนโคกล่ามวิทยา โรงเรียนโคกน้ำเกลี้ยงวิทยาคม โรงเรียนบ้านหลักกกกอกสามัคคี โรงเรียนหนองโพธิ์วิทยายน และโรงเรียนทุ่งศรีเมืองประชาวิทย์ ดังผลการศึกษาที่นำเสนอตามลำดับ ต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา
2. ผลการศึกษาสภาพบริบททั่วไปของโรงเรียน
3. รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก
4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานโรงเรียนขนาดเล็ก
5. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก
6. ผลปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก
7. สรุปและอภิปรายผล

อภิปรายผล

การพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและสภาพบริบท ซึ่งจะถูกพัฒนามาเป็นหลักสูตรการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมจากคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา นักวิจัย ศึกษานิเทศก์ รวมทั้งครูและผู้บริหารในโรงเรียนเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ การนิเทศก์กำกับติดตามสะท้อนผลการนำความรู้ไปใช้ของครูพร้อมทั้งการเพิ่มศักยภาพโดยสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยเป็นฐานควบคู่กับใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้เพื่อรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งการใช้

หลักการนี้เป็นวิธีการสนองต่อความต้องการของโรงเรียน ประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากร โดยที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต้องทิ้งชั้นเรียนหรือโรงเรียนไปเพื่อพัฒนาความรู้นอกสถานศึกษา และยังเน้นการพัฒนาที่ร่วมแรงร่วมใจ เกิดน้ำใจอันดีต่อกัน เกิดความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้เกิดกระบวนการกลายมัตรในการพัฒนาครู เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน ที่สร้างพลังจากเพื่อนร่วมงานทำให้เกิดการพัฒนาวิชาการอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) อันจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของชาติ

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น สภาพสังคมเศรษฐกิจ (SES) สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ภาวะความพร้อมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งจากครู เพื่อน ครอบครัว และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นต้น
2. ควรขยายผลการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ไปสู่โรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอื่นๆ โดยไม่ต้องครูออกนอกโรงเรียนและทั้งการสอนในชั้นเรียนปกติ
3. การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาติดตามผลความต่อเนื่องในการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาหลังสิ้นสุดโครงการวิจัยแล้ว
4. ครูผู้สอนควรนำรูปแบบการพัฒนาและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนศักยภาพที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน
5. ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม ส่งเสริมและสนับสนุน ให้ครูที่เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. การนำรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ใช่การใช้รูปแบบฯ ในระยะสั้นแต่ควรจะมีการทบทวนรูปแบบฯ อยู่เสมอ เพื่อให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนรวมได้เข้าใจกระบวนการพัฒนาที่เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดในรูปแบบฯ
7. การนิเทศแบบกัลยามิตรและการสะท้อนความคิดเห็นเป็นกลยุทธ์ที่ต้องสอดแทรกในขั้นตอนของรูปแบบฯ การนิเทศติดตามผลควรเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาในการนำรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กไปปฏิบัติ โดยเฉพาะการนิเทศภายในโดยเพื่อนครูและการนิเทศโดยผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานขนาดเล็ก ข้อค้นพบเหล่านี้สามารถ

นำไปเป็นพื้นฐานการวิจัยทางสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนมาถึง 14,200 โรงเรียน

วัตกรรมการเรียนการสอนที่เป็นผลการดำเนินงานจากพื้นที่วิจัย ซึ่งมีความหลากหลาย มีคุณภาพเหมาะสมกับบริบทและสังคมไทย สำหรับเผยแพร่ขยายผลในวงกว้าง

www.thaiedresearch.org